

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ СПОРТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

THEORETICAL PRINCIPLES OF FORMING THE ADMINISTRATIVE COMPETENCE OF FUTURE MANAGERS OF SPORTS ACTIVITIES

Стаття присвячена висвітленню теоретичних засад формування управлінської компетентності майбутніх менеджерів спортивної діяльності. Зазначено, що науковці розглядали різні аспекти професійної компетентності та культури менеджера у спортивній діяльності, проблему формування управлінської компетентності. Достатньо уваги приділялося дослідженню проблем організації та технології менеджменту суб'єктів та об'єктів управління фізичною культурою та спортом, а також загальних проблем менеджменту освіти. Проведений аналіз наукових праць, присвячених формуванню професійної та управлінської компетентності майбутніх менеджерів спортивної діяльності, свідчить про те, що ця проблема як у теоретичному, так і в методологічному аспектах досліджена недостатньо. Автор наголошує, що розвиток фізкультурно-спортивного руху в ринкових умовах неможливий без фахово підготовлених, компетентних менеджерів. Встановлено, що формуванню управлінської компетентності майбутніх менеджерів спортивної діяльності сприятиме комплексний компетентнісний підхід, який дасть змогу підготувати кваліфікованих менеджерів спортивної діяльності. Надається визначення поняттям «компетентність», «компетенція» та «менеджмент». Порівнюються такі поняття, як компетентність та компетенція, з'ясовується різниця між цими двома поняттями. У статті ілюструється історія виникнення та розвитку менеджменту як взагалі, так і в Україні. Автор підкреслює важливість формування управлінської компетентності під час фахової підготовки майбутніх менеджерів спортивної діяльності. У статті також йдеться про те, що доцільним буде виховувати у майбутніх фахівців особистісні якості, які також сприяють формуванню професійної компетентності майбутніх фахівців. На думку автора, формування управлінської компетентності майбутнього менеджера спортивної діяльності у процесі фахової підготовки має базуватися на загальнолюдських цінностях, комплексному компетентнісному підході та професійній компетенції майбутнього фахівця, необхідних під час роботи у складних соціально-економічних умовах.

Ключові слова: компетентність, компетенція, професійна компетентність, менеджмент, управлінська компетентність.

The article is devoted to the presentation of theoretical principles of forming the administrative competence of future managers of sports activities. It was noted that the researchers considered various aspects of professional competence and culture of the manager in sporting activities, the problem of forming managerial competence. Enough attention was paid to the study of the organization and technology of management of subjects and objects of physical culture and sports management, as well as general problems of education management. The analysis of scientific works devoted to the formation of professional and managerial competence of future managers of sports activities shows that this problem is not sufficiently investigated both theoretically and methodologically. The author stresses that the development of physical culture and sports movement in market conditions is impossible without skilled and competent managers. It is established that the formation of administrative competence of future managers of sports activities will be facilitated by a comprehensive competence approach, which in turn will provide the opportunity to prepare skilled managers of sports activities. The definition of competence, competency and management is given. Such concepts as competence and competency are compared; the difference between these two concepts is clarified. The article illustrates the history of the emergence and development of management in general, and in Ukraine. The author emphasizes the importance of forming administrative competence during the professional training of future managers of sports activities. The article also mentions that it would be rational to educate future personalities on personal qualities which also contribute to the formation of professional competence of future specialists. According to the author, the formation of managerial competence of the future manager of sporting activities in the process of professional training should be based on universal values, a comprehensive competence approach and professional competence of the future specialist that are necessary during work in complex socio-economic conditions.

Key words: competence, competency, professional competence, management, administrative competence.

УДК 796.075.6/796.077.5

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-13-1-16>

Коваленко Ю.М.,
старший викладач
кафедри української та іноземних мов
Харківської державної академії
фізичної культури

Постановка проблеми у загальному вигляді.

В умовах глобалізації, технологічного вибуху та стрімкого економічного прогресу на перший план виходять базові та соціальні компетенції. Є підстави вважати, що лише компетентнісний підхід до професійної підготовки майбутніх фахівців дає можливість успішно поєднувати як власні інтереси, так і інтереси суспільства. Наша сьогоденність, активна євроінтеграція всіх сфер суспільного життя вимагають змін у професійній діяльності кожного члена суспільства.

Перехід на ринкову економіку, інтеграція у міжнародний освітній простір, демократизація

та гуманізація суспільного життя у країні набули найбільшої актуальності. Соціально-економічні перетворення зумовили нові завдання, пов'язані з удосконаленням системи вищої освіти, фізичного виховання та спорту, що постали перед державою. Вирішення цих завдань відбуватиметься за умов формування ціннісних орієнтацій населення, спрямованих на зміцнення здоров'я, організацію здорового способу життя, підвищення рівня фізичного виховання молоді, які сьогодні визивають глибоку занепокоєність і стають викликом для суспільства на сучасному етапі його розвитку [6, с. 11].

Звичайно, динамічний розвиток суспільства висуває й нові вимоги до системи вищої професійної освіти в Україні. Насамперед зміни, що відбуваються в економіці, потребують використання нових методів і підходів в освітній галузі підготовки фахівців. Сучасний етап розвитку сфери фізичної культури і спорту зумовлює нові вимоги до кадрового забезпечення цієї сфери гуманітарної політики. На думку багатьох науковців, розвиток управлінської компетентності менеджера спортивної діяльності є складним, багатостороннім процесом. Щоб стати справжнім управлінцем у сфері фізичної культури і спорту, керівнику спортивного закладу під час управління необхідно знати і володіти усіма аспектами психолого-педагогічних наук, соціологічних, культурологічних, бути фахівцем у сфері фізичної культури і спорту, освітнього менеджменту, а також бути компетентним у різних галузях науки й лінознавства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичного виховання і спорту були предметом дослідження науковців протягом багатьох десятиліть. Серед сучасних дослідників зазначено проблему вивчали М. Дудчак, О. Жданова, В. Жолдак, Ю. Мічуда, І. Переверзін, В. Саюк та ін. Автори розглядали різні аспекти професійної компетентності та культури менеджера у спортивній діяльності. Проблема формування саме управлінської компетентності висвітлюється в роботах Є. Воробйова, Т. Глушмана, О. Гонтарук, Ю. Дубревського, В. Жигирь, С. Колодезникової, С. Криштанович, І. Сарафанової, О. Свєртнева, та ін.

У попередні роки достатньо уваги приділялося дослідженню проблем організації та технології менеджменту суб'єктів і об'єктів управління фізичною культурою та спортом у роботах О. Горбенко, Н. Петренко, І. Приходько, Г. Путятіної, І. Хомко; вивченням загальних проблем менеджменту освіти займалися А. Бойко, І. Корольова, А. Черниш; проблеми кадрового забезпечення сфери фізичної культури і спорту вивчають О. Жданова, Т. Курчаба та ін.

Було здійснено обґрунтування гуманоцентричної та соціоцентричної переорієнтації освіти в умовах ринкових відносин для того, щоб задовольнити потреби як особистості, так і суспільства. Це питання висвітлювали у своїх роботах такі науковці, як: В. Андрущенко, О. Долженко, С. Клепко, Х. Тхагансоєв, Г. Щєдровицький та ін. Розв'язанню проблем управління освітою, освітнього менеджменту присвячені праці М. Гончарова, М. Гриньової, В. Крижко, А. Моїсеєва, В. Симонова, Н. Ушакової та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Формуванню управлінської компетенції не було приділено достатньо уваги, але необхідність ефективної системи підготовки

менеджерів зумовлена також реформуванням галузі фізичної культури і спорту. Сучасні погляди на ефективність професійної діяльності керівників підприємств, державних установ, громадських і спортивних організацій, закладів вищої освіти звертаються до найбільш глибокого вивчення питань, які перебувають у площині виробничих відносин, підвищення ефективності праці та її продуктивності, мотивації та стимулювання працівників, урегулюванням людських взаємовідносин [5, с. 91].

Аналіз великої кількості досліджень із цього питання свідчить, що цілісної концепції у зазначеному напрямі ще не розроблено, немає також наукових праць, які б комплексно висвітлювали питання формування управлінської компетентності майбутнього менеджера спортивної діяльності. Саме зазначені питання послужили основою для нашої роботи.

Мета статті – висвітлити науково-теоретичні засади формування управлінської компетентності майбутніх менеджерів спортивної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Розвиток фізкультурно-спортивного руху в ринкових умовах неможливий без фахово підготовлених, компетентних менеджерів, які здійснюватимуть на професійній основі свою діяльність, забезпечуватимуть активізацію інноваційної активності, формування ефективної інвестиційної політики та соціальної інфраструктури у країні, розвиток видів спорту та фізкультурно-спортивних послуг тощо.

За Міжнародною стандартною класифікацією професій 2008 р. (International Standard Classification of Occupations 2008 – ISCO-2008) «Менеджери (керівники)» (Managers) планують, спрямовують, координують та оцінюють всебічну діяльність підприємств, урядових структур та інших організацій, які є у їхньому складі, а також формулюють і аналізують їх політику, нормативні акти, правила та настанови [4, с. 594].

Аналіз наукової літератури показує, що еволюція терміна «менеджмент» (від англійського management – управління) привела до відмінностей у тлумаченні цього поняття. Фундаментальний Оксфордський словник англійської мови наводить чотири значення слова «менеджмент»: 1) спосіб (манера) спілкування з людьми; 2) мистецтво управління; 3) специфічні здібності й адміністративні навички; 4) орган управління, адміністративна одиниця. В інших джерелах «менеджмент» визначають як наукову дисципліну, що висвітлює проблеми управління, вивчає техніко-організаційні та соціальні аспекти управління суспільним виробництвом [1].

Таким чином, менеджмент – це управління будь-яким соціальним об'єктом; володіння майстерністю управління; професіоналізм організатора виробництва, що забезпечує високий рівень

ефективності праці без жорсткого адміністрування. В англomовних країнах цим словом виражають функцію, навчальну дисципліну, професію, галузь наукового дослідження.

Підготовку спеціалістів за напрямом підготовки «Менеджмент» в Україні розпочато в 1994 р. Фахівці з менеджменту користуються сьогодні підвищеним попитом на ринку освітніх послуг. Фахівець за напрямом підготовки «Менеджмент» за умов набуття відповідного досвіду може адаптуватися до таких видів суміжної професійної діяльності: економічної, маркетингової, обліково-контрольної, зовнішньоекономічної, освітньої, науково-дослідницької.

Дослідження вчених свідчать про те, що у різних країнах світу система підготовки спортивних менеджерів у закладах вищої освіти почала складатися з другої половини 80-х рр. ХХ ст. Відтоді і донині накопичено значний теоретичний і практичний досвід діяльності спортивного менеджера, що розглядається у літературі різними авторами. Із часів незалежності України сфера управління фізичною культурою і спортом отримує фахівців широкого профілю, які можуть посідати різноманітні управлінські посади, але працівники фізкультурно-спортивних організацій дедалі більше переконаються в необхідності використання основних надбань сучасного менеджменту. Тому соціальна практика поставила сьогодні на перший план створення в Україні цілісної структурної системи менеджменту, що передбачає оволодіння майбутніми фахівцями необхідними професійними компетентностями з метою поліпшення ефективності фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи в сучасних умовах ринкової економіки [9, с. 19–20].

Компетенція – добра обізнаність із чим-небудь; коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи; сукупність прав і обов'язків, якими у певній галузі наділені підприємства, установи, організації або службові особи. Компетентність – обізнаність, кваліфікованість, поінформованість або авторитетність у якій-небудь галузі.

Було з'ясовано, що в галузі фізичної культури й освіти поняття «компетентність» трактується як універсальна передумова професійного становлення особистості у реальній соціально-економічній ситуації відповідно до умов, що складаються у суспільстві; сфера діяльності, у якій реалізується професійна компетентність.

У педагогічній науці терміни «компетенція» і «компетентність» визначають нові реалії і завдання у зв'язку з підготовкою молоді до активної участі у громадському житті. Компетентність – це якість особистості, що передбачає володіння визначеною компетенцією. У свою чергу, професійна компетентність розглядається як індивідуальна характеристика ступеня відповідності вимогам професії; індивідуально-психологічне утворення,

яке включає досвід, знання, уміння, професійно-важливі якості, психологічну готовність [6, с. 12].

У наукових дослідженнях останніх років поняття «компетентність» розглядається як вищий рівень професійної діяльності, що вивчається акмеологією (А. Деркач, В. Рибалка). Саме тому вчені акмеологічного напрямку дійшли висновку, що для ефективного здійснення професійної управлінської діяльності керівник спортивного закладу повинен володіти не тільки професіоналізмом діяльності, а й професіоналізмом особистості.

Таким чином, професійна управлінська компетентність визначає обсяг компетенцій, коло повноважень у сфері управлінської діяльності, тобто питання, у яких суб'єкт володіє пізнаннями, досвідом, навичками, що відображають соціально-професійний статус та управлінську кваліфікацію, а також певні особистісні, індивідуальні здібності для реалізації професійної діяльності [3, с. 126].

Методологічною основою сучасних досліджень із професійної освіти є компетентністний підхід, який у «Національному освітньому глосарії: вища освіта» обґрунтовано як «підхід до визначення результатів навчання, що базується на їх описі у термінах компетентностей». Зазначається також: «Компетентністний підхід є ключовим методологічним інструментом реалізації цілей Болонського процесу» [7, с. 31]. Компетентністний підхід розкриває цілі, зміст і методологію професійної освіти. Професійна компетентність майбутніх менеджерів фізичної культури та спорту розглядається як цілісна характеристика індивіда, об'єднання знань, умінь і навичок, які продукують професійний інтелект, фахові позиції та індивідуально-психологічні особливості цих фахівців [7, с. 46].

Професійна компетентність фахівця галузі фізичного виховання і спорту розглядається як інтегрована професійно-особистісна характеристика у програми навчальних закладів, яка повинна забезпечувати ефективний рівень їх професійної діяльності та відображати рівень сформованості професійної компетентності, що визначаються сукупністю мотиваційних і ціннісних установок, зумовлених необхідним обсягом знань і вмінь, рівнем професійної майстерності та досвідом роботи в обраній сфері діяльності [2, с. 124].

Висновки. Ефективне управління педагогічним, навчально-тренувальним процесом або структурою фізкультурно-спортивної спрямованості залежить від компетентності працівника, яка передбачає у нього наявність спеціальної освіти, широкої загальної та спеціальної ерудиції, постійне підвищення науково-професійної підготовки, що забезпечується діловими й особистісними якостями, які можна розглядати як ключ до ефективного виконання професійних обов'язків [5, с. 92].

Ми вважаємо, що формування управлінської компетентності майбутнього менеджера спортивної

діяльності у процесі фахової підготовки має базуватися на загальнолюдських цінностях, комплексному компетентністному підході та професійній компетенції майбутнього фахівця, які є необхідними під час роботи у складних соціально-економічних умовах. Відтак можна впевнено стверджувати, що розвиток у майбутніх менеджерів спортивної діяльності готовності до здійснення самостійної пізнавальної роботи, стимулювання їхнього творчого мислення у специфічних професійно зумовлених ситуаціях дає можливість надалі ефективно організувати працю, підвищувати продуктивність, вдало здійснювати управління колективом, персоналом, процесом навчання, виховання молоді, підготовку спортсменів тощо.

Перспективами в цьому напрямі є подальше дослідження вищезазначеної проблеми, а саме розробка поняття «управлінська компетентність», визначення пріоритетних особистісних якостей щодо її формування у процесі професійної фахової підготовки майбутніх менеджерів спортивної діяльності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Білобровко Т.І., Борисова Л.В. Кредитно-модульний курс з освітнього менеджменту : навчальний посібник. Переяслав-Хмельницький : СКД, 2008. 76 с.
2. Войнар Ю., Наварецький Д., Глазирін І. Розвиток та сучасні тенденції системи підготовки фахівців з фізичної культури в умовах Євроінтеграції : монографія. Черкаси : Відлуння-Плюс, 2005. 184 с.
3. Глінчук Л.М. Теоретичні засади формування управлінської компетентності керівників оздоровчих закладів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : збірник наукових праць. Запоріжжя, 2014. Вип. 34. (87). С. 125–132.
4. Гонтарук О. Система підготовки менеджерів з фізичної культури і спорту в ринкових умовах. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації* : збірник наукових праць. Вінницького державного пед. ун-ту ім. Михайла Коцюбинського. 2016. Вип. 20. С. 593–601.
5. Дубревський Ю.М. Управлінська компетентність як складова професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. Харків, 2008. № 6. С. 91–93.
6. Дубревський Ю.М. Якісний та структурний аналіз управлінської компетентності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. Харків, 2014. № 6. С. 11–14.
7. Криштанович С. Формування професійної компетентності майбутніх спортивних менеджерів: наукові підходи. *Науковий вісник інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. Київ, 2017. № 14. С. 44–49.
8. Національний освітній глосарій: вища освіта / І. Бабин та ін. ; за ред. В. Кременя. Київ : Плеяди, 2011. 100 с.
9. Свєртнєв О.А. Характеристика основних компетентностей менеджера фізичної культури і спорту в сучасних умовах реформування вищої освіти. *Імідж сучасного педагога. Електронний науковий фаховий журнал*. 2017. № 7 (176). С. 19–22.